

8 Απριλίου 2020

«Ουδεμία των αρετών υψηλότερα της μετανοίας»

Ορθοδοξία / Ομιλίες

Νίκος Ι. Νικολαΐδης, Ομότ. Καθηγητής Πατερικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής
Πανεπιστημίου Αθηνών

«Υπόδειγμα μετανοίας,
σε έχοντες πανοσία,
Μαρία Χριστόν δυσώπει,
εν τω καιρώ της νηστείας,
τούτο ημίν δωρηθήναι,
όπως εν πίστει και πόθω σε άσμασι ευφημώμεν».

Σήμερα Κυριακή Ε΄ των Νηστειών, «διετάχθημεν μνήμην ποιείσθαι της οσίας μητρός ημών Μαρίας της Αιγυπτίας», αναφέρει το Μηνολόγιο της Εκκλησίας μας.

Και ο πιο πάνω ύμνος, μεστός νοημάτων σωστικών, ο οποίος ακούει στο όνομα «Εξαποστειλάριον», ακούστηκε να μελωδεύεται σήμερα στους, δυστυχώς, «κρίμασι οίς οίδε Κύριος», άδειους ναούς μας.

Η μνήμη της οσίας Μαρίας, αν και συμπίπτει με την 1^η Απριλίου, ωστόσο αυτή μετατίθεται για την Ε΄ Κυριακή των Νηστειών.

Και τούτο, για να διανοίγεται προς αποφυγή το κατάντημα της πτώσης του ανθρώπου στην αμαρτία, αλλά, ταυτόχρονα, και να διαδηλώνεται η αξία της μετάνοιας και το μέγεθος της αγάπης και του ελέους του Θεού προς τον αμαρτωλό, αλλά μετανοημένο άνθρωπο.

Την ιστορία του βίου της οσίας Μαρίας μάς τη διασώζει και την περιγράφει ο άγιος Σωφρόνιος, Πατριάρχης Ιεροσολύμων. Και διασυνδέεται η διήγηση αυτή με το πρόσωπο του οσίου Ζωσιμά, ενός εκ των ιερομοναστών της Μονής του Τιμίου Προδρόμου στην έρημο του Ιορδάνη.

Υπήρχε τότε, όπως μας διηγείται ο άγιος Σωφρόνιος, η ιερή συνήθεια, μετά τη Θεία Λειτουργία της Κυριακής της Τυρινής και μετά την τέλεση της Ακολουθίας της Συγχωρητικότητας, οι Πατέρες των Μονών της περιοχής να φεύγουν και να οδηγούνται στην έρημο. Και τούτο, προς αναζήτηση και συναναστροφή τους με όσιους Ασκητές. Και παρέμεναν οι Μοναχοί, μέχρι και το Σάββατο, παραμονή των Βαΐων, όπου και επέστρεφαν στη Μονή της μετανοίας τους. Και για τον λόγο αυτό συνέθεσαν και έψαλλαν ένα σχετικό ύμνο, ο οποίος παρέμεινε και μελωδεΐται μέχρι σήμερα στο Τυπικό της Εκκλησίας μας, και ο οποίος αναφέρει: «Σήμερον η Χάρις του Αγίου Πνεύματος ημάς συνήγαγε, και πάντες αίροντες τον Σταυρόν σου, λέγομεν· ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου».

Σε μια τέτοια πνευματική αναζήτηση, είχε εξέλθει και ο άγιος Ζωσιμάς. Και μετά από περιπλάνηση 20 ημερών, χωρίς να βρει το ποθούμενο, όντας μεσημέρι και ενώ άρχισε να προσεύχεται, είδε μια σκιά ανθρώπου να τρέχει προς την έρημο. Η δίψα του να συναπαντήσει κάποιον Ασκητή της ερήμου τον ανάγκασε, ώστε να τρέχει και να φωνάζει στον άγνωστο γι' αυτόν ερημίτη.

Και, όπως ο άγιος Σωφρόνιος διηγείται, σε κάποια στιγμή ο άγνωστος πολιστής της ερήμου στάθηκε στην απέναντι πλευρά ενός χειμάρρου, για να απαντήσει στις εκκλήσεις του Ζωσιμά.

Ωστόσο, ήταν μεγάλη η κατάπληξη του Ζωσιμά, όταν ο άγνωστος ερημίτης τον προσφώνησε με το όνομά του: «Αββά Ζωσιμά, τι εξ εμού μαθεῖν ἢ ιδεῖν θέλεις... αμαρτωλόν ἐμέ θεάσασθαι γύναιον;».

Ναι, ἦταν γυναίκα ὁ ἄγνωστος Ἀσκητής καὶ τὰ τετριμμένα ρούχα τῆς, ὅπως ἡ ἴδια τοῦ ἀνέφερε, δὲν κάλυπταν τὴ γυμνότητά τῆς. Τὸ σῶμα τῆς εἶχε καταστῆ «μέλαν» καὶ τὰ ελάχιστα ἄσπρα μαλλιά τῆς ἦταν ἔντονα ἀραιωμένα στο κεφάλι τῆς.

Τότε, ὁ Ζωσιμάς, προχωρώντας ὀπισθοφανῶς, «ἔρριψεν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον... καὶ κλῖνας τὰ γόνατα ἐζήτηε λαβεῖν εὐχήν κατὰ τὸ σὺνηθες». Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ζητούσε εὐχήν. «Καὶ ἐκείντο ἀμφοτέρω ἐπὶ τὴν γῆν, ἕκαστος ἐξαιτῶν εὐλογεῖσαι τὸν ἕτερον. Μετὰ δε πλείστης ὥρας διάστημα, ἔφησεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν Ζωσιμάν· Ἀββά Ζωσιμά, σὺ τὸ εὐλογεῖσαι ἀρμόζει καὶ εὐχεσθαι. Σὺ γὰρ πρεσβυτέρου ἀξίαν τετίμησαι, σὺ ἐκ πλείστων ἐτῶν τῷ ἁγίῳ Θουσιαστηρίῳ παρίστασαι καὶ πολλάκις τῶν Θεῶν Δώρων μυσταγωγός γεγένησαι».

Τότε, φόβος καὶ αγωνία κατέλαβε τὸν Γέροντα καὶ κρύος ἰδρώτας τὸν περιέλουσε. «Ἀλήθεια, πῶς τὰ ξέρει αὐτὴ ὅλα αὐτὰ γιὰ μένα;», διερωτήθηκε.

Καὶ, ὅταν ὁ Ζωσιμάς τὴν εὐλόγησε, καὶ οἱ δύο σηκώθηκαν ἀπὸ τὴ γονυκλισία, ἡ γυναίκα ρώτησε τὸν Γέροντα: «Γιατί ἦλθες στὴν ἔρημο; Πῶς οἱ χριστιανοὶ πολιτεύονται; Πῶς τὰ τῆς Ἐκκλησίας διαποιμαίνονται;». Γιὰ νὰ τῆς ἀπαντήσῃ ὁ Γέροντας καὶ νὰ προσθέσῃ, παρακαλώντας τὴν: «Εὐξαι ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντός καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ αμαρτωλοῦ».

Καὶ ἐκεῖνη, κάνοντας ὑπακοή, στράφηκε κατὰ ἀνατολᾶς, σήκωσε τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ καὶ ἀρχισε νὰ προσεύχεται δυνατὰ, ἐνῶ ὁ Ζωσιμάς ἦταν πεσμένος στὸ ἔδαφος.

Ωστόσο, ὅταν σὲ κάποια στιγμή, ὅπως ἦταν συγκινημένος ἀπὸ τὴν προσευχή τῆς, σήκωσε τὰ μάτια, τότε «οὐρα αὐτὴν ὑψωθείσαν ὡς ἓνα πῆχυν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῷ ἀέρι κρεμμαμένην».

Τότε, ο πειρασμός του υπέβαλε, ότι μπροστά του είχε όχι άνθρωπο, αλλά δαιμόνιο, και αναφώνησε: «Κύριε ελέησον!». Για να στραφεί κοντά του, τότε η γυναίκα και να του πει: «Τι σε, Αββά, οι λογισμοί συνταράσσουν επ' εμοί... εγώ αμαρτωλόν ειμι γύναιον και τω Αγίω Βαπτίσματι τετείχισμαι». Και άρχισε να σφραγίζει τον εαυτό της με το σημείο του Σταυρού, λέγοντας: «Ο Θεός, Αββά Ζωσιμά, εξελέτω ημάς εκ της ενέδρας του πονηρού».

Ακούοντας αυτά ο Γέροντας, έπεσε κάτω και, κρατώντας της τα πόδια, με δάκρυα την παρακαλούσε να του πει, ποια είναι, από πού και πότε και με ποιο τρόπο ήλθε στην έρημο.

Και εκείνη, με λυγμούς, αποκάλυψε τον εαυτό της και άρχισε να διηγείται τα της ζωής της: «Αισχύνομαι, Αββά μου, ειπείν σοι την αισχύνην των έργων μου. Συγχώρησόν μοι διά τον Κύριον... ότι σκεύος εκλογής ήμην του διαβόλου... και, εάν απάρξομαι της κατ' εμαυτήν εξηγήσεως, φεύγεις απ' εμού ως φεύγει τις από όφεως...».

«Του Γέροντος ακατασχέτως δακρύνοντος», άρχισε να διηγείται, εκ βάθους στεναγμών μετανοίας, τα της ζωής της.

«Από 12 ετών, όντας στην Αλεξάνδρεια, διέλαθα των γονέων μου και παραδόθηκα στη διαφθορά, ζώντας φιλήδονο βίο για 17 χρόνια. Και τόσοσ ήταν της ακολασίας μου ο οίστρος, ώστε διετέλεσα δημόσιον της ασωτίας πρόσωπον.

Είχα κατρακυλήσει στον βόρβορο της αμαρτίας και διαρκώς εργαζόμουν την ύβρη της φύσεώς μου.

Και κάποια μέρα, ακούγοντας και βλέποντας πολλούς να αναχωρούν για τα Ιεροσόλυμα, «ένεκεν της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού», αποφάσισα να μεταβώ και εγώ, όχι για να προσκυνήσω, αλλά για να κορέσω το πάθος μου.

Εμβαίνοντας, όμως, στο πλοίο, μου ζήτησαν χρήματα για το ναύλο. Εγώ, δυστυχώς, δεν είχα». Και, στην απορία του Ζωσιμά γιατί δεν είχε χρήματα, αυτή απάντησε ότι: «Ο οίστρος των παθών μου ήταν τόσο μεγάλος, ώστε δεν έπαιρνα χρήματα και ζούσα επαιτώντας». Έτσι, σ' αυτούς που μου ζήτησαν ναύλα, εγώ τους απάντησα: «Σώμα έχω και, αντί ναύλου, τούτο λαμβάνετε».

«Τα όσα συνέβησαν, στη συνέχεια, στο πλοίο και στους Τόπους τους Αγίους, φρίττω να τα πω, γιατί θα μολύνω και εσένα και τον αέρα.

Και καταπλήσσομαι, πώς δεν με καταπόντισε η θάλασσα και δεν άνοιξε η Αγία Γη το στόμα της να με καταπιεί.

Φθάνοντας στους Αγίους Τόπους και ζώντας άσωτα, είδα ένα πρωινό πολλούς να τρέχουν στην εκκλησία και αποφάσισα, τότε, να πάω και η ίδια.

Και την ώρα της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, προσπάθησα να μπω μέσα στον Ναό. Αλλά, όταν «την φλιάν της θύρας του Ναού επάτησα και ενώ όλοι ακωλύτως εισέρχονταν, εμένα μια δύναμις άορατος με εμπόδιζε και δεν με άφηνε να εισέλθω. Μάταια κοπίαζα τρεις και τέσσερις φορές, αλλά μου ήτο αδύνατον να εισέλθω. Και στην απορία μου γιατί, γύρισα και στάθηκα στη γωνία της αυλής του Ναού και άρχισα να κλαίω και να καταθέτω, ότι πρέπει να είμαι η χειρότερη από όλους και χτυπούσα το στήθος μου και με στεναγμούς αναλογιζόμουν το κατάντημά μου. Έτσι, ξαναδοκίμασα, οπότε μπήκα ακώλυτα στον Ναό. Και ευθύς αμέσως ατένισα την εικόνα της Παναγίας Θεοτόκου, αντίγραφο της οποίας ζήτησα από τον ναύαρχο του πλοίου να την πετάξει στη θάλασσα, λέγοντάς του, ότι «Μας βλέπει αυτή». Τότε, κοιτάζοντάς την, της είπα: «Παρθένε Δέσποινα, εσύ που γέννησες τον Θεόν Λόγον, ξέρω πόσο ρυπαρή είμαι. Εσύ η Αγνή Αειπάρθενος, βοήθησέ με και εμένα την άσωτη». Και αφού ασπάσθηκα αυτήν και τον Τίμιο Σταυρό, βγήκα έξω από τον Ναό, προσκύνησα το έδαφος και έφτασα στην έρημο του Ιορδάνη. Εκεί άκουσα μια θεία φωνή να μου λέει: «Εάν τον Ιορδάνη διέλθης, καλήν ευρήσεις ανάπαυσιν». Και εγώ, ακούγοντας, με δάκρυα έκραξα στην Παναγία: «Δέσποινα μου, Δέσποινά μου, μην με εγκαταλείπεις!». Έκτοτε έζησα 47 χρόνια μόνη μόνω Θεώ».

«Ουκ εδεήθης τροφής ή ενδύματος;», ερωτά ο Ζωσιμάς. Για να απαντήσει, ότι τρεφόταν με βότανα της ερήμου και ότι για 17 χρόνια την περικύκλωναν αφόρητοι πειρασμοί, που της θύμιζαν την άσωτη ζωή της και την έβαζαν να γυρίσει πίσω. Αλλά, στη συνέχεια, για άλλα 30 χρόνια, το Πνεύμα του Θεού ηρέμησε την ψυχή της.

Στο τέλος, παρακαλεί τον Αββά Ζωσιμά να την περιμένει το ερχόμενο έτος, την Μεγάλη Πέμπτη, ανήμερα του Μυστικού Δείπνου, έξω από τη Μονή του και θα πάει η ίδια να κοινωνήσει των Αχράντων Μυστηρίων.

Και την ανέμενε ο Ζωσιμάς από το πρωί, κρατώντας τα Άχραντα Μυστήρια, μέχρι αργά τα μεσάνυχτα και αμφιθυμούσε για τον ερχομό της. Ωστόσο, εκείνη έφθασε τα μεσάνυχτα. Και, στην απορία του, πώς θα διαπεράσει τον Ιορδάνη, την είδε στο φως του φεγγαριού να βάζει το σημείο του Σταυρού και να περπατά πάνω στα νερά.

Φθάνοντας κοντά του, ο Ζωσιμάς έπεσε καταγής να την προσκυνήσει, για να τον σηκώσει, λέγοντάς του: «Κρατάς τον Χριστό, πάτερ Ζωσιμά, και σκύβεις να με προσκυνήσεις;».

Αφού κοινώνησε με λυγμούς, μετά από 47 χρόνια, ο Ζωσιμάς της πρόσφερε βρεχτούς κόκκους φακής, για να φάει. Και αυτή, παίρνοντας μόνο 3 κόκκους, έφυγε με τον ίδιο τρόπο, όπως ήλθε, αφού τον παρακάλεσε το επόμενο έτος, την ίδια μέρα, να την επισκεφθεί στον τόπο της μετάνοιάς της, ο οποίος ήταν σε απόσταση 20 ημερών δρόμου με τα πόδια από τον Ιορδάνη, ώστε να την κοινωνήσει ξανά.

Ωστόσο, όταν το επόμενο έτος την επισκέφθηκε ο Ζωσιμάς και την έφαχνε, την βρήκε κεκοιμημένη, αφού έγραψε στο έδαφος δίπλα από το σκηνωμά της: «Αββά Ζωσιμά, θάψον το σώμα της αθλίας Μαρίας, απόδος τον χουν τω χοί υπέρ εμού διά παντός προς τον Κύριον προσευχόμενος. Εκοιμήθην την ημέραν, όπου έλαβον τα Άχραντα Μυστήρια».

Διαπορούμενος ο Ζωσιμάς, πώς διάνυσε σε μια νύχτα τόσο μήκος του δρόμου,

αλλά και πώς να την κηδέψει, «ορά λέοντα μέγα τω λειψάνω της Οσίας παρεστώτα και τα ίχνη αυτής αναλείχοντα».

Και το θαυμαστό, ανοίγοντας το ζώο τον τάφο, την κήδευσε, παρεστώτος του λέοντος.

Πολλά τα σωστικά μηνύματα, τα οποία διαδηλώνονται και διαλαλούνται μέσα από τον βίο της οσίας Μαρίας και τα οποία συνοψίζονται στο κεφάλαιο, το οποίο επιγράφεται «μετάνοια».

Χαρακτηριστικά, επί του προκειμένου, θα διαμηνύσει για το θέμα αυτό ένας άλλος μέγας Ασκητής, ο όσιος Ισαάκ ο Σύρος: «Ει πάντες αμαρτωλοί εσμέν και ουδείς υπέρτερος των πειρασμών, άρα ουδεμία των αρετών υψηλότερα της μετανοίας».

Και σε άλλη αναφορά του, ο ίδιος Όσιος θα διδάξει και θα πει: «Την θάλασσαν του βίου την οζομένην, ουδείς δύναται περάσαι άνευ του πλοίου της μετανοίας». Ωστόσο, το σωστικό πλοίο της μετάνοιας, όπως λέει ο Άγιος, για να το διαπλεύσει κάποιος, έχει ανάγκη από δύο κουπιά: Το ένα ακούει στο όνομα «προσευχή» και το άλλο στο όνομα «νηστεία», δηλαδή άσκηση και υπακοή στο θείο θέλημα.

Το κεφάλαιο της προσευχής και της νηστείας, όπως και το μέγεθος της μετανοίας, μεμεστωμένα και με πολλή ευκρίνεια και δεξιότητα διεξήλθε την περασμένη Κυριακή στη Θεία Λειτουργία και την τελευταία Παρασκευή στην Ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου, ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης και Πατέρας μας κ. Νικηφόρος.

Με το πλοίο, λοιπόν, της μετανοίας και έχοντας κουπιά την προσευχή και την άσκηση, μπορούμε να διαπλεύσουμε το τρικυμιώδες της θαλάσσιας ζωής μας και να υπερβούμε όλους τους πειρασμούς και τις δυσκολίες.

Και ιδιαίτερα σήμερα, με την πανδημία του φόβου και της μόλυνσής μας από τον κορωνοϊό, ευχόμαστε να δώσει ο Θεός, οι επιστήμονες να βρουν το κατάλληλο αντίδοτο. Ωστόσο καλούμαστε και εμείς με αυτά, προπάντων, τα όπλα, της μετάνοιας, της προσευχής και της νηστείας, να αγωνιστούμε και να είμαστε σίγουροι, ότι θα τα υπερβούμε, με το έλεος του φιλανθρώπου Θεού και θα τα υπερνικήσουμε.

(Η ως άνω ομιλία πραγματοποιήθηκε τη Ε΄ Κυριακή των Νηστειών, 5 Απριλίου 2020 στον Ιερό Ναό Αγίου Προκοπίου, Μετοχίου Κύκκου στη Λευκωσία.)

[Στιγμές από την ακολουθία και την Ομιλία στο Μετόχι Κύκκου βλέπε εδώ](#)

<https://bit.ly/2XoQeNr>